తరం మారింది

త్రివిక్రమరావుగారు చాలా అలసిపోయారు। పెళ్ళి సంబంధాలు చూడటం అంటే మాటలా? అంద చందాలు, గుణగణాలు నచ్చితే....కట్నం దగ్గర తూకం కుదిరేదికాదు। కట్నం సమ్మతమైతే, మిగతా లాంఛనాల దగ్గర తేడాలు, భేదాలు మొలకెత్తేవి.

నాలుగైదు సంవత్సరాలు తెగ తిరిగి చాలా అలసిపోయాక–మరొక సంబంధం చూడవలసిన అవసరం కల్గింది।

అయితే ఆయన పెళ్ళి సంబంధాలు చూస్తున్నది ఆడపిల్లలకోసం కాదు। ఏకైక పుత్రుడు, నాలుగు సంవత్సరాల క్రితమే ఎమ్. ఎస్ సి పాసై.... ఇంకా ఉద్యోగం దొరకని 'రవిచంద్ర' కోసం తగిన సంబంధం చూస్తున్నారు. ఆడపిల్ల తండ్రుల కన్నా ఎక్కువ కష్టపడుతున్న త్రివిక్రమరావుగారు ఒక తరం వెనుక పుట్టి, ఈ తరంలో జీవిస్తూ– 'సమాజంలో తమచుట్టు స్వార్థపు గోడలు కట్టుకుని ఆశల తలుపులు తెరచుకుని నించునే పెద్దమనుషులకు' ప్రతినిధి లాంటివారు।

ఒక్కగానొక్క కొడుకైన రవిచంద్రని ఎమ్. ఎస్ సి చేసి అతని చదువుకోసం పెట్టిన డబ్బుకి రెట్టింపుకంటే ఎక్కువ లాగాలన్న తాపత్రయంలో కొడుకుని 'పెళ్ళి మార్కెట్'లో అమ్మకానికి పెట్టేరు। నాలుగైదు సంవత్సరాల నుంచి సరైన ధర పలకటం లేదని....ఎంత మందినో చూసి తెగ అలసిపోయిన సమయంలో మరొక సంబంధం తెలిసింది।

ఆరోజు రవిచంద్రని తీసుకుని త్రివిక్రమరావు గారు ఆడపిల్ల వున్నవారింటికి బయలుదేరారు.

*

వినయమణి రెండు సంవత్సరాల క్రితం బి. యస్ సి ప్యాసై ఒక కంపెనీలో జాబు చేస్తోంది. తన చదువుకోసం తండ్రి ఎంత కష్టపడ్డాడో....ఇంకా తన తర్వాత వున్న తమ్ముళ్ళ కోసం, చెల్లెళ్ళకోసం ఇంకా ఎంత బాధపడాలో ఆమెకు బాగా తెలుసు। అందుకే కొన్నాళ్ళవరకు తన వివాహ విషయం వెనక్కినెట్టి–ఉద్యోగం చేసి తండ్రికి ఆసరా యిస్తోంది। అది తన బాధ్యతగా–ఆ బాధ్యతా నిర్వహణలో సంతృప్తిగా ఊపిరి పీల్చుకుంటోంది।

ఇంట్లో వాళ్ళు తన వివాహ విషయమై చర్చించు కుంటున్నప్పుడల్లా మనసులో ఆమె మూగవేదన అనుభవించేది.

ఆ సంభాషణలో తప్పనిసరిగా దొర్లే 'కట్నం' అన్న పదం .... కర్ణ కఠోరంగా వినిపించేది వినయమణికి.

ఎన్ని వింతలు జరుగుతున్నా....ఎన్నెన్ని మార్పులు వస్తున్నా, ఎంతమంది విద్యాధికులు వున్నా సంఘంలో పేరుకుపోయిన ఈ 'దుమ్ము' ఎందుకు దులపలేకపోతున్నారా? అని మథన పడేది. పురుషులతో సమంగా స్త్రీలు చదువు తున్నారు, ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. సంపా దిస్తున్నారు. ఇంకా అదనంగా గృహ నిర్వహణ, పిల్లల అలనా పాలనా, అడపా తడపా టైలరింగ్ పని, చాకలిపని, దాసీపని....ఇత్యాది చిల్లర పనులన్నీ, పురుషునికన్నా స్త్రీయే నిర్వహిస్తోంది। కాని, ఆమెకు ఎందుకని సమాజంలో ఈ రక మైన 'శిక్ష' విధించేరో అర్థం కావటం లేదు. ఒకప్పటి 'కన్యాశుల్కం' ఈనాటికి 'వరకట్న'మై పిశాచంలా బాధిస్తోంది.

మనిషికీ మనిషికీ మధ్య వుండాల్సిన మమత, ప్రేమ, అనురాగం....ఈ డబ్బు మూటలో నలిగి పోయి, బ్రతుకు ఒక వ్యాపారంలాగా మారిపోయి మానవ జీవితాలకు అర్థం లేకుండా పోతోంది।

ఈ రకమైన ఆలోచనలు – వినయమణి ఏకాంతానికి భంగం కలిగిస్తూ వుంటాయి।

వేదుల
శకుంతల

ఒక్కొక్కప్పుడు వెర్రి ఉద్రేకం కలిగి 'ఈ దురన్యాయాన్ని ఎదుర్కోవాలి!' అని నిర్ణయం చేసుకుంటుంది।

అయితే సదాచారాలకి, సమాజ పరిస్థితులకు, తలవంచి నడిచే తల్లిదండ్రులను, వాదించి ఒప్పించలేక–సమయం వచ్చినప్పుడే ప్రతిఘటించ వచ్చని మౌనంగా మిగిలిపోయేది.

*

ఆరోజు త్రివిక్రమరావుగారు, రవిచంద్ర– దామోదరంగారింటికి పెళ్ళి చూపులకి వచ్చారు.

సాదరంగా ఆహ్వానించి మర్యాదలన్నీ జరిపాక "అమ్మా మణీ ఇలారామ్మా" అన్న తండ్రి పిలుపు విని....వినయమణి మెల్లగావచ్చి తండ్రి పక్కనే కుర్చీలో కూర్చుంది.

రవిచంద్ర....నిటారుగా కూర్చుని, కాలర్ కొద్దిగా పైకి ఎత్తుకుని పెళ్ళికొడుకు హోదాలో చూసాడు వినయమణిని.

సన్నగ, పొడుగ్గా చామన ఛాయతో – సింపి ల్‌గ వున్నప్పటికి గంభీరంగ నిండైన వ్యక్తి త్వంతో కూర్చున్న వినయమణిలో ఎన్నెన్ని భావాలు తొణికిసలాడుతున్నాయో – ఎందరు ఆడ పిల్లల హృదయ ఘోషలకు నిదర్శనంగా కూర్చుందో – రవిచంద్రకి తెలియదు. కనీసం ఊహించలేడు. ఎందుకంటే అతనికి అక్క చెల్లెళ్ళు లేరు। అందుచేత తండ్రి తనను అమ్ము కుంటున్నాడన్న అర్థం గుర్తు చేసుకోకుండా తను ఎంత విలువైనవాడో–తెలుసుకోండన్న ధోరణిలో దర్జాగ చూస్తున్నాడు.

వినయమణి ఒకసారి ఓరగ అబ్బాయిని వీక్షించింది। వాళ్ళ నాన్నకి డబ్బాశ ఎక్కువట। తన తండ్రి—వాళ్ళు కోరినంత ఇవ్వగలడా? అయితే ఉద్యోగం చేస్తున్నందుకు ఏమైనా 'కన్సెషన్' చూపిస్తారేమో? తన ఆలోచనలకి మనసులోనే నవ్వుకుని ఆ పక్కనే కూర్చున్న త్రివిక్రమరావుగార్ని చూసింది.

అర్ధ నిమీలిత నేత్రాలతో అమ్మాయిని కాకుండా, అమ్మాయి ద్వారా రాబట్టుకోగల్గే 'డబ్బు'ను అంచనా కట్టుకుంటూ సాలోచనగ చూస్తున్నారు. 'నెలకి మూడువందల ఎనభై రూపాయలంటే, ఏడాదికి నాల్గువేల ఐదువందల రూపాయల పైన ఆదా అన్నమాట! సరే కట్నం ఉండనే వుంటుంది' అనుకున్నారు.

పేరు దగ్గరనుంచి అభిరుచులవరకు సంస్కార ధోరణిలో సాగిపోయాయి సంభాషణలన్నీ. ఆ తర్వాతనే మొదలైంది అసలు నాటకం. అమ్మాయిని లోపలికి పంపించి పెద్దలిద్దరు వరండాలోకి కుర్చీలు మార్చుకున్నాక మధ్యవర్తుల ప్రమేయం లేకుండా ముఖాముఖి మొదలెట్టేరు త్రివిక్రమరావుగార్లు.

"అబ్బాయికి పదిహేను వేలు ఇస్తామని, నాల్గు సంబంధాలు వచ్చాయి! అయితే అమ్మాయి మాకు నచ్చలేదు! ఇప్పుడు అమ్మాయి నచ్చిందన్న సంగతి మావాడి ముఖం చూస్తేనే తెలుస్తోంది. సరే పది వేలకి తగ్గడం మాకు నామోషీయే అయినా సరే ఏదో అమ్మాయి ఉద్యోగం చేస్తోంది గదా అని మేము సరిపెట్టుకుంటున్నాం. మాకున్నవాడు ఒక్కగా నొక్కడు! మాకున్న దంతా వాడికే కదా! నిజానికి మీ అమ్మాయి అదృష్టవంతురాలే అనుకోవచ్చును...."

దామోదరంగారు పేలవంగ నవ్వి "అదృష్టం అనుకున్నంత అందుబాటులో లేదండి మాకు. మీరు కోరినట్టు పదివేలు ఇచ్చుకోలేనండి. ఆరు వేలైతే ఎలాగైనా ఇస్తాను. అమ్మాయికి ఏదో చిన్న గొలుసు, గాజుల జత వున్నాయనుకోండి. కొద్దో గొప్పో వాళ్ళ సంసారానికి పనికి వచ్చే సామాన్లు కూడా పెట్టాం! ఆ తర్వాత మీరను కున్నట్టు ఉద్యోగం చేస్తూనే వుందిగదా! ఇదే మొదటి పిల్ల గనుక ఈ మాత్రానికైనా సాహసిస్తున్నాను. ఇంకా పిల్లలున్నారు. అందుచేత మీరు సమ్మతిస్తే అప్పుడు నిజంగానే అమ్మాయి, మేము కూడా అదృష్టవంతులమే అవుతాం!" అంటూ ప్రాధేయ పడ్డారు.

త్రివిక్రమరావుగారు ఆడపిల్లల్లేని మగపిల్లాడి తండ్రి గనుక గంభీరంగ కొంత వ్యంగ్యంగ నవ్వి "మీరన్నట్టుగ అదృష్టం అంత తొందరగ అందదులెండి. మేము పదివేలకి తగ్గడమంటే మాకై మేము 'మీకు అదృష్టాన్ని అందించబోతున్నట్టు! కాని మీరు అంత కూడా ఇచ్చుకోలేమంటే ఇంకేం చెప్పను?" అన్నారు.

"అలా అనకండి! ఆడపిల్లలు గలవాణ్ణి. మీరు కొంచం ఆలోచించండి. అమ్మాయి నచ్చిన తరువాత....సంపాదిస్తున్న తరువాత, నాల్గువేల దగ్గర మీరు నిరాకరించకండి. అసలు అమ్మాయికి పెట్టే బంగారం రెండువేల ఖరీదు వుండనే వుంది. మరొక రెండువేలకి పాత్రలు, ఫర్నిచర్ లాంటివి సరిపోతాయి!"

త్రివిక్రమరావుగారు కనుబొమ్మలు ముడివేసి ఏదో ఆలోచనలో పడ్డారు. దామోదరంగారు చేతులుపట్టుకోడం మినహాగ, వప్పించబోతున్నారు. అవతల హాల్లో రవిచంద్ర ఎదురుగ కూర్చున్న

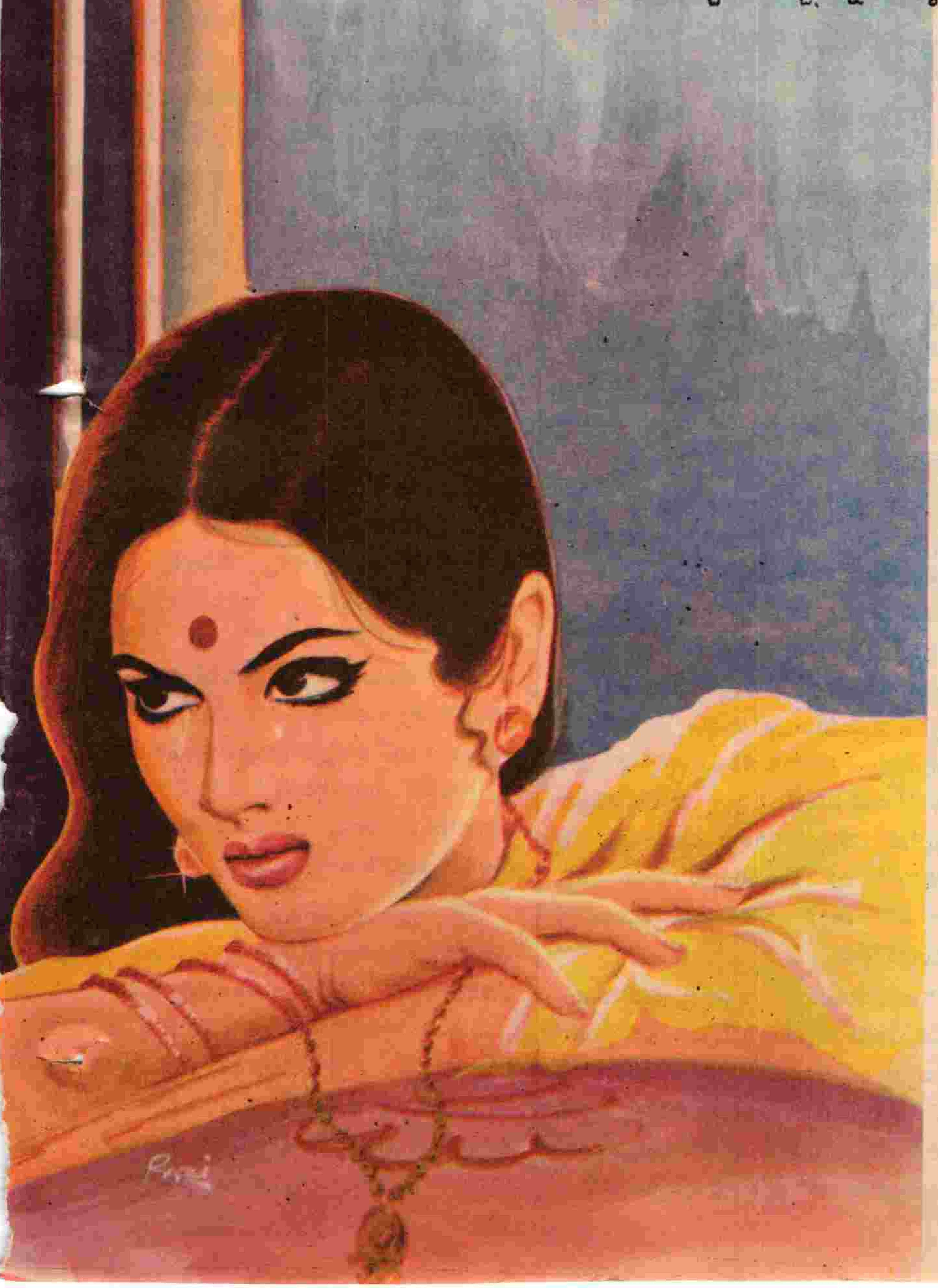

వినయమణి తమ్ముళ్ళతో ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు.

వినయమణి వరండాకి అనుకున్న గదిలో తలుపు ప్రక్కగ చెవులు రిక్కబొడుచుకుని– ఆ పెద్ద మనుష్యులు మాట్లాడుతున్న కట్నం విషయం వింటోంది! ఆమెకి సహనం తగ్గిపోతోంది. తండ్రి బ్రతిమాలడం, అవతల మనిషి కచ్చితంగా 'రేటు' నిర్ణయించడం బాధగ వెగటుగ సంతలో బేరంలా కంపరం పుట్తోంది. ఆమె కళ్ళు ఎర్ర బారుతున్నాయి. ముక్కుపుటాలు అదురుతున్నాయి! తన వ్యక్తిత్వానికి సవాల్‌గ అనిపిస్తోంది! ఆ సమయంలో తల్లి లోపల పనిలో, వుంది. ఆమె కనుక కూతురు, తలుపు పక్కన నించుని అవతల వాళ్ళ మాటలు వింటూందని పసిగత్తే అక్కడ్నుంచి తీసుకెళ్ళేది.

పది నిముషాల తర్వాత త్రివిక్రమరావుగారు ఒక నిశ్చయానికి వచ్చి....''సరే మీరన్నట్టుగ ఆరువేలు ఇచ్చి ఈ నాటి నుంచి అమ్మాయి నెల జీతం బాంకిలోవేసి వివాహకాలం నాటికి ఆ మొత్తం మాకంద చేయండి!'' అన్నారు ఎంతో ఉదారంగా.

దామోదరంగారు తెల్లబోయి .... తేరుకుని ''అలా అంటే ఎలాగండీ? వివాహం అయ్యాక అప్పుడు అమ్మాయి మీ స్వంతం! ఆమె సంపాదన మీ ఇష్టం! ఇంకా పెళ్ళి కాకుండా ఈ హక్కు నిర్ణయిస్తే నాకు కొంచెం ఇబ్బందిగా వుంటుంది గదా?'' అన్నారు.

''బాగుంది! మీరిలా అన్నిటికీ మడత పేచీలు పెట్తే కుదరదు! ఉద్యోగంలో చేరినప్పట్నుంచీ మీరే తీసుకుంటున్నారు గదా? ఇప్పటికి ఆ మొత్తం పదివేలు అవుతుందేమో గదా? ఆ లెక్కన పదివేలు ఇచ్చారా మంచిదే! లేదంటే ఈనాటి నుంచి ఆమె సంపాదనంతా దాచి ముహూర్త సమయానికి, మీరిచ్చే ఆరువేలతో కలిపి అందచేయండి. అలాగైతేనే ఈ సంబంధం ఖాయం అవుతుంది. ఆ తర్వాత మీ ఇష్టం!'' నిర్మొహమాటంగా అనేసేరు.

దామోదరంగారు తలొకసారి తడుముకుంటూ ''నాకు కొంచెం టైమివ్వండి. ఆలోచించుకుని మీకు కబురు చేస్తాను. అంతవరకు తొందరపడి మరొక సంబంధం చూడకండి!'' అన్నారు దీనంగా.

''సరే పదండి'' అని హాల్లోకి నడిచారు, త్రివిక్రమరావుగారు – ఆ వెనకాలే దామోదరంగారు వచ్చారు.

ఇటు గదిలో నుంచి సుడిగాలిలా దూసుకుని వచ్చింది వినయమణి!

''చూడండి!'' అన్నది గంభీరంగా.

హాల్లో అంతా ఒక్కసారి గడపవైపు చూసేరు. లోపల్నుంచి తల్లి కూడా వచ్చి అయోమయంగా చూసింది.

''మా నాన్నగారు ఆలోచించుకుని చెప్తానన్నారు. కాని అవసరం లేదు. నాకన్నీ వినిపించేయి!''

''అమ్మా మణీ! నువు లోపలికి వెళ్ళమ్మా!'' కూతురి మాటల్ని మధ్యలోనే అడ్డుకుంటూ కంగారుగా అన్నారు దామోదరంగారు. తల్లి ఏదో గుర్తించినట్టుగా ''మణీ! ఇలా లోపలికి రా!'' అంటూ చేయి పట్టుకుంది.

వినయమణి మృదువుగ తల్లి చేయి విడిపించుకుని ''ఉండమ్మా! నేను చిన్నపిల్లనా? భవిష్యత్తుని బాధల పాలు చేసుకోగలనా?'' అని త్రివిక్రమరావుగారివైపు తిరిగి ''చూడండీ నా సంపాదన నా హక్కు! నయాపైసలతో సహా దాచి మీ చేతుల్లో పెట్టవలసిన రూలెక్కణ్ణుంచి వచ్చిందీ? ఇంతకుముందు నుంచి చేస్తున్న సంపాదన ఈ క్షణం నుంచీ మీకివ్వాలని అడుగుతున్నారా? పైగా రెండు సంవత్సరాల రాబడి నాన్నగారు తీసుకున్నారు గదా అంటున్నారు. అవును! తీసుకుంటారు. తీసుకోవాలి! ఆ హక్కు ఆయనకి వుంది! పుట్టినప్పట్నుంచీ పెంచి పెద్ద చేసి చదువు చెప్పించిన తల్లితండ్రులకు ఎంతిస్తే ఋణం తీరుతుంది? రేపు మీ అబ్బాయికి ఉద్యోగం వస్తే మీరు ఆశించరా?'' ఆవేశంగ అడుగుతున్న వినయమణిని తండ్రి కోపంగా చూసి ''మణీ ఏమిటీ పిచ్చి? వారేం తప్పుగా అడగలేదు. నువ్వనవసరంగా మాట్లాడకు వెళ్లు లోపలికి!'' అని మందలించబోయారు. తల్లి కూడా ఏదో చెప్పబోయింది. కాని వినయమణి వినిపించుకోలేదు.

''అనవసరం కాదు నాన్నగారు. అవసరమే! కష్టపడి చదువు చెప్పించింది మీరు....ఉద్యోగంలో చేరినప్పట్నుంచీ లెక్కవేసి వారికి రావాలనుకోడం ఎంత అన్యాయం? అయితే చిన్నప్పట్నుంచీ పెంచి పెద్దచేసినందుకు మీకెంత ఖర్చు అయ్యిందో అదంతా వాళ్లు ఇస్తారా? వాళ్ళబ్బాయికైతే— ఆ ఖర్చులన్నీ రాబట్టుకోవాలనుకుంటారా? – ఇంకా వివాహం కాకముందే ఇన్ని షర్తులు పెట్తుంటే ఆ తర్వాత ఇంకెలా చెప్తారో? వద్దు నాన్నా నాకిష్టం లేదు! డబ్బు మనుష్యులతో ఇంత బేరసారాలతో, ఈ వివాహ వ్యవస్థ ఇలా వుండబట్టే దేశం ఇలా ఏడుస్తోంది!'' అంటూ వాడిగ రవిచంద్రని చూసింది.

అతను నిటారుగ నిల్చుని కోపంగా చూస్తున్నాడేగానీ ఏం మాట్లాడలేకపోతున్నాడు. త్రివిక్రమరావుగారు విసురుగా ఉత్తరీయం విదుల్చుకుని – ''ఏమిటమ్మా మహా చెప్తున్నావ్? దేశం మీద లేని విషయం ఏమీ మేము అడగలేదు. చచ్చు పదివేలకి తూగలేని మీ సంబంధం చూడ్డం మాదే బుద్ధి తక్కువ! పదిహేను, ఇరవై వేలు ఇస్తామంటున్నారు. ఆస్తి, చదువు ఊరికేవస్తాయా? మగపిల్లాడు పోషించాలి గదా? ఎన్నేసి బాధ్యతలు బరువులు వాడు మొయ్యాలీ?'' అంటూ ఉత్తరీయం భుజం మీద వేసుకున్నారు.

''అలా ఎందుకనుకుంటున్నారు? ఉద్యోగం చేస్తున్న భార్య సగం బాధ్యతలు మోయకుండా వుంటుందా? ఇంతకీ మీ అబ్బాయికి ఇంకా ఉద్యోగం దొరకనే లేదు కదా? అంతవరకు నా సంపాదన మీదే ఆధారపడాలేమో?'' – వినయమణి వ్యంగ్యానికి తల్లితండ్రులకే కాకుండా రవిచంద్రకి కూడా కోపం, పౌరుషం తన్నుకొచ్చి ఒక్క ఊపులో వీధి మెట్ల దగ్గరకెళ్ళి ''థాంక్స్! మీ అనుమానం వెలిబుచ్చి మమ్మల్ని బ్రతికించేరు. నాకంత దురదృష్టం అక్కర్లేదు. జాబు దొరికేవరకు తింటూ కూర్చోగల స్తోమతు మాకుంది. మీకూ మీ సంపాదనకీ గుడ్‌బై! పదండి నాన్నా! ఈ గడప తొక్కడం మన తెలివి తక్కువ తనం'' అన్నాడు క్రాపు ఎగరేసుకుంటూ.

''మిష్టర్ చంద్రగారూ!'' అన్న వినయమణి ఉగ్రరూపాన్ని చూసి, తల్లి—కూతురు చేయి పట్టుకుని ఇంట్లోకి లాక్కెళ్ళింది!

దామోదరంగారు కూతుర్ని ''పో లోపలికి!'' అని కసిరి ''బాబూ! అమ్మాయి తొందరపడింది. ఏమనుకోకండి....'' అని సర్ది చెప్పబోతుంటే ''చాల్లేవయ్యా! గొప్ప కూతురు నీకే వుంది! బోడి చదువు! బోడి ఉద్యోగం! ప్రపంచంలో మీ అమ్మాయి ఒక్కత్తే చదువుకుని సంపాదిస్తున్నట్టు మాట్లాడుతోంది! ఇంతకన్నా కొమ్ములు తిరిగిన వాళ్ళే తలలు వంచేరు! –

గ్రుడ్డు వచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్టు – ఈ నాటికి ఈ ఆదర్శమూర్తి నాకు చెప్ప వచ్చిందా ? పిల్లని అంత కంట్రోల్ చేసుకోలేనివాడివి పెళ్ళిచూపు లెందుకు జరిపినట్టు ? కూర్చోమను ఆదర్శాలు వల్లిస్తూ !'' త్రివిక్రమరావుగారు పెద్ద పెద్దగా అంగలేసుకుంటూ వీధిలో కెళ్ళిపోయారు. అంతకుముందే రవిచంద్ర మెట్లు దిగేడు.

తండ్రి – కొడుకు గబగబా వెళిపోతుంటే.... బొమ్మలా నిలబడిపోయిన దామోదరంగారు.... కొంచంసేపటికి తెప్పరిల్లి – తనను గమనిస్తున్న ఇరుగు పొరుగు వార్ని చూసి - త్వరగా ఇంట్లో కెళ్ళిపోయారు.

కన్నీటితో తలగడ, తడిసి పోయింది ! కిటికీలోనుంచి సాయంకాలపు ఎండ మంచం మీద పడుతోంది. వినయమణి బోర్లా పడుకుని– రెండు చేతులు, గడ్డం క్రింద పెట్టుకుని దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తోంది ! కన్నీళ్ళు చెంపలమీదుగా జారుతూ....జాడలు మిగిల్చి జారుతున్నాయి. భోజనం చెయ్యని నీరసం కూడా ఆమెను ఆవరించలేదు ! తల్లీతండ్రీ తమ తిట్లతో కడుపు నింపేసేరు ! ఆ కడుపుబ్బరమే ఇప్పుడు బాధిస్తోంది. 'పెళ్ళి సంబంధాలన్నీ తప్పిపోతున్నాయట. నలుగురికి తెలిస్తే ఇంక తనకు ఈ జన్మలో పెళ్ళి కాదట ! పీడాపోయింది....ఇప్పుడు చేసుకున్న వాళ్ళంతా మహా సుఖపడుతున్నారు గనుకనా ? తనకి చదువు చెప్పించటం పెద్ద తప్పైపోయిందా? ఏనాల్గో క్లాసుతోటే మాన్పించి చిన్నప్పుడే పెళ్ళి చేస్తే బ్రతికిపోదురట ! కాదుమరీ ? ఈపాటికి మూడు పురుళ్ళుపోసి అప్పుల్లోవుండి అల్లుడి అలకలు తీరుస్తూవుందురు ! దిక్కుమాలిన చదువుతో పొగరెక్కిపోయానా ? ఎంత పిచ్చి వాళ్ళమ్మామీరు ? ఆ చదువు దిక్కుమాలినది కాదమ్మా ! దిక్కు చూపించేది !! నేను పొగరెక్క లేదమ్మా ! వివేకం, విజ్ఞత తెలుసుకున్నాను. నన్ను కన్నవాళ్ళకి చేదోడై వాళ్ళని సుఖపెట్టాలని తాపత్రయపడుతున్నాను. నా మూలంగా నావాళ్ళు హీనస్థితికి దిగజారకూడదని–ఈ మూఢాచారాలని ఎదిరిస్తున్నాను ! నేనేకాదు నాలాంటి ప్రతి ఆడపిల్ల ఈ అన్యాయానికి ఎదురు నిలవాలని–ఈనాడు సాగుతున్న ఈ 'గొడ్ల బేరాలు' ఆపేయాలని అహోరాత్రులు ఆరాటపడుతున్నాను. ప్రతి అమ్మాయి చదువుకుని స్వతంత్రంగ బ్రతకగలిగి నాలాగే ఈ దౌర్జన్యాన్ని సవాల్ చేసే రోజు రావాలి; వస్తుంది ! తప్పకుండా వస్తుంది. ఆదిమానవుడు నాగరికత నేర్చుకుని....మితిమీరి మళ్ళీ అనాగరికుడై పోతుంటే మళ్ళీ కాలం మార్చదా ? మారుస్తుంది : అది ఈ తరంలోనే జరుగుతుంది. జరగాలి ! లేకపోతే నిజంగానే ఈ చదువులన్నీ వృథా !

'అక్షరం ముక్క రానిది, ఆనాటి ఆడది; ఈనాడు ఇన్ని రంగాల్లో ప్రతిభావంతురాలై.... రాణిస్తూవుంటే....ఇంకా ఆడపిల్ల పెళ్ళికి తలలు పట్టుకునే తల్లిదండ్రుల దుస్థితిని ఏమనుకోవాలి ! ఇచ్చేవాళ్ళకి మతిలేక, పుచ్చుకునేవాళ్ళకి బుద్ధిలేక అనుకోవచ్చును. కానీ ఇవ్వలేనివాళ్ళ దగ్గర గుంజేవాళ్ళని ఎదిరించాలిగదా ? ఆనాడు ఆడపిల్లలకి మనోధైర్యం....ఆర్థిక బలంలేక నోరు మూసుకున్నారు. కానీ ఈనాడు ఆ రెండు పొందగలిగినప్పుడు ఇంకేంకావాలి? అందుకే నాకు ఈ ఆవేదన ! కానీ పెద్దవాళ్ళు ఇలా అడ్డుతగిలి వెనక్కి లాగేస్తుంటే ఏడవాల్సి వస్తుంది. తరం–మారినా తత్వాలు మారకపోతే ఇదిగో నాలాగే ఇంట్లో యుద్ధాలు చేయాల్సివస్తుంది ! ఫర్వాలేదు. గెలుపొందేవరకు వెనుతిరగను.... తిట్టనీ ! పెళ్ళి కాకపోయినా బెంగలేదుగానీ ఇలాంటి గొంతులు కోసే పెళ్ళి మాత్రం చేసుకోను.

వినయమణి చివాలునలేచి చీర చెరుగుతో చెంపలు తుడుచుకుంది. జడ ముందుకు వేసుకుని పాయలు సరిగా అల్లుకుని వెనక్కి పడేసింది.

"అక్కా !" తలుపుమీద చిన్న చెల్లి కొట్టింది.

రెండు నిముషాలాగి మళ్ళీ కొట్టింది. వినయమణి మెల్లగాలేచి తలుపు తెరిచింది. ఒక గ్లాసులో నీళ్ళు, ఒక ప్లేట్లో ఉప్మా—రెండు చేతుల్లో పట్టుకుని నిల్చుంది, పన్నెండేళ్ళ చెల్లి రమణి.

"తీసుకో అక్కా ! నువ్వివ్వాళ అన్నం కూడా తినలేదు" అంది ప్రేమగ. మౌనంగా లోపలికి నడిచింది వినయమణి.

వెనకాలే రమణి వెళ్ళి టేబుల్‌మీద పెట్టి "కాఫీ తెస్తాను అక్కా !" అని వెళ్ళబోయింది. "ఆగు రమణీ ! ఇవి నాకు అక్కర్లేదు తీసుకెళ్ళు !" అంది–రమణి ఓక్షణం అక్క ముఖంలోకి చూచి "ఎందుకక్కా కోపం? అమ్మా వాళ్ళు తిట్టారనేగా ? కానీ మధ్యాహ్నం నుంచి అమ్మ కూడా కళ్ళొత్తుకుంటూనే వుంది. అన్నం తినలేదు. నాన్నగారు కూడా ఏదో తిని లేచి పోయారు ! నిన్ను కోప్పడ్డారని వాళ్ళు బాధ పడుతున్నారక్కా ! అయినా ఆ పెళ్ళివాళ్ళకి అంత ఆశ ఎందుకు ? అసలు పెళ్ళి చేసుకుంటే ఎంచక్కగా చేసుకోవాలిగానీ డబ్బు ఎందుకు అడుగుతారు ? మనమేమన్నా బాకీ వున్నామా ? నువ్వు బాగానే చెప్పావ్ అక్కా ! మరి నాన్న అమ్మా ఎందుకు తిడుతున్నారోగానీ...."

"ఒసే రమణీ ఈ కాఫీ తీసుకెళ్ళు" వంటింట్లో తల్లి పిలవడంతో మాటలు ఆపేసి గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయింది.

వినయమణి చెల్లెలివైపు చూస్తూ, వెళ్ళిపోగానే

కొత్త వస్తువులు

గోళ్ళ సౌందర్యాన్ని కాపాడే వివిధ సాధనాలు అందమైన ఒక 'ప్లాస్టిక్' పెట్టెలో వచ్చాయి. (క్లిప్పర్స్, ఫైల్ మొదలైనవి. బాక్సులో చూడ వచ్చు) దీని ధర—రూ. 31.50 పై.

దొరికేచోటు : రాజేష్ ఫాన్సీ స్టోర్స్, ఫౌంటెన్ ప్లాజా, 31/2A పాంథియన్ రోడ్, మద్రాసు-8

చిన్నగ నవ్వుకుంది! 'మానసిక ఎదుగుదల అప్పుడే ప్రారంభమవుతోంది! ఇంటి పరిస్థితులు వాతావరణం కాస్త తెలివి గల్గి వుంటే ఆలోచింపగల్గేలా చేస్తాయి! అయితే అమ్మా నాన్నా మధ్యాహ్నం నుంచి బాధపడ్తున్నారా? ఎందుకనీ? నన్ను నొప్పించి నందుకా? ఎదిగిన కూతురు—చదువుకుని ఉద్యోగం చేస్తున్న కూతురు-తామంత ఎత్తు పెరిగిన కూతురు—దాన్ని తొందరపడి తిట్టేమన్న బాధ కావచ్చును. లేదా నేనన్న విషయాలు సత్యదూరాలు కావు గనుక, నిదానంగా ఆలోచించుకుని నొచ్చుకుంటున్నారేమో?

'ఏమైనా ఇక మీదట తన ఇష్టాన్ని వ్యతిరేకించరు. క్రమంగ మారతారు! పాత ఆచారాలు.... సంప్రదాయాలు మార్చుకోటానికి ఇంకా టైమ్ పట్టుంది! అంత వరకు తను పట్టుదల కలిగి వుండాలి!'

"ఏంటక్కా ఇంకా తినలేదా? పోనీ నేను తినిపించనా?" అన్న చెల్లెలి పిలుపుకి తెప్పరిల్లి—నవ్వి "పెద్ద ఆరిందావయ్యావుగానీ నన్ను బుజ్జగించక్కర్లేదు వెళ్ళు" అంది.

"హమ్మయ్య! మా అక్క నవ్వుతోందోయ్!" అని ఆడుకుంటూ బయటికి పరిగెత్తింది రమణి!

*

మరుసటిరోజు ఆఫీసులో కొలీగ్ వసుమతి అడిగింది, కాంటీన్‌లో.

"ఏమైందోయ్! నిన్నటి ప్రోగ్రామ్? కాయా? పండా?"

"బెడిసికొట్టింది!! కాయో పండో తేలకుండానే పగిలింది!" కులాసాగా నవ్వేసింది మణి.

"గుడ్!! లేకపోతే మళ్ళీ అదొక న్యూసెన్సు. వెళ్ళేక ఉత్తరం రాస్తామనటం, దాని కోసం ఎదురు చూడ్డం అదంతా ఓ సస్పెన్సు!! ఎదురుగుండా తేలిపోవడమే హాయి! అవునూ ఇంతకీ ఎక్కడ బెడిసింది? అందచందాల్లోనా? తెలివి తేటల దగ్గరా లేక 'కేంద్ర బిందువు' వద్దనా?" వసుమతి తమాషాగా అడిగింది.

"అదే! ఆ 'అసలుమాట' దగ్గరే!"—అంటూ జరిగినదంతా చెప్పింది, వినయమణి.

"భేష్ మణీ! నీకు కంగ్రాట్సు! ఏ ఆడపిల్లైనా ఇలా నిలదీసి అడిగితేగానీ ఈ సంఘంలోని ఈ కుళ్ళు కొట్టుకుపోదు! నీ ఆశయం నెరవేరి, నీకు తగిన తోడు దొరకాలని నా మనస్ఫూర్తిగా కోరుతున్నాను!" అంటూ వసుమతి వినయమణి చేయి మృదువుగ నొక్కింది.

"నీ విషయంలో కూడా అలా జరగాలనే నా కోరిక!" అంది వినయమణి. వారిద్దరు ఒకే దారిలో నడుస్తున్న ప్రయాణీకులు! ఒకరి నొకరు అభినందించుకుంటున్న—నేటి తరానికి, ఆదర్శ యువతులు!

*

జీవిత గ్రంథంలో కొన్ని అధ్యాయాలు వెనక్కి జరిగేయి. వినయమణికి ప్రమోషన్ వచ్చింది. ఇప్పుడామె గృహిణి! ఇల్లాలుగ, ఉద్యోగినిగ తన బాధ్యత అతి ఓర్పుగ నెరవేర్చుకుంటోంది!

ఆఫీసు నుంచి అలసటగ ఇంటికి వచ్చింది. అంతకు మునుపే భర్త ఉపేంద్ర ఆఫీసు నుంచి వచ్చి కాఫీ పెట్తున్నాడు. వినయమణి ముఖం కాళ్ళు చేతులు కడుక్కుని వచ్చేసరికి ఇద్దరికీ చెరొక కప్పులో కాఫీ పోసి పట్టుకొచ్చాడు! "వట్టి కాఫీయే మేడమ్! టిఫిన్ లేదు!" అని నవ్వేడు. "ఏమిటండీ ఇది? నేను కాస్త ఆలస్యంగ వచ్చేసరికి ఈ వరుసన పెట్టివ్వడం బాగు లేదు. రేపు నేను డూప్లికేటు తాళం కూడా తీసుకెళ్ళిపోతాను ఆఫీసుకి!" అంది చిరుకోపం మిళాయించిన అభిమానంతో.

విశాఖపట్నం "సంగీత నికేతన్' ఆధ్వర్యాన ద్వారకానగర్ బా-బాపూ (మహిళా) భవనంలో ఆగస్టు 14 వ తేదీన 18 సం. లలోపు బాలికలకు శాస్త్రీయ భరత నాట్యంలో పోటీలు జరిగాయి. సీనియర్ల (15 నుండి 18 సం.) లో చిరంజీవులు ఎ. వాణి, షిరీన్ చిష్టీలకు, జూనియర్ల (14 సం. లోపు) లో సి. సుధ, డబ్ల్యు. శకుంతలా శేష కుమారిలకు ప్రథమ, ద్వితీయ బహుమతులు లభించాయి.

O

విశాఖపట్నం లయన్ లేడీస్ ఆక్సిలియరీ (దక్షిణ విశాఖ) ఆగస్టు 8 వ తేదీన సాలిగ్రామపురం బాలవిహార్‌లో జరిపిన సభా కార్యక్రమానికి లయన్ లేడీ రేణుకా రొక్కం అధ్యక్షత వహించగా, ముఖ్య అతిథిగా వ్యవహరించిన లయన్ లేడీస్ జిల్లా చైర్మన్ శ్రీ ఆర్. నారాయణరావు బాలబాలికలకు 120 జతల దుస్తులను పంచిపెట్టారు. కార్యదర్శి లయన్ లేడీ చంద్రా రూబెన్ వందన సమర్పణ చేసారు.

—విలేకరి

"హతోస్మి! ఆ పని మాత్రం చేయకు. రేపు చాలా చాలా ప్రోగ్రాములు వున్నాయి. మనకి" అంటు కుర్చీ లాక్కుని కూర్చున్నాడు.

"ఏమిటబ్బా?" అంటు తనూ మరొక కుర్చీలో కూర్చుని కాఫీ 'సిప్' చేస్తూ అడిగింది.

"అంత గుర్తు లేదన్న మాట! మొదటిది, రేపు మన మారేజ్‌డే! రెండోది, మనం పెట్టుకున్న నిబంధనలన్నీ రేపటితో బంద్! మూడోది ఇక మనింట్లో మూడో మెంబర్ రావడానికి లైన్ క్లియర్ అయింది గనుక ఒక మంచి సినీమా ప్రోగ్రామ్! నాల్గోది...."

"చాలు సార్! చాలు! మిగతావన్నీ గుర్తుకొచ్చాయి. అబ్బా! చూస్తుండగానే నాల్గు సంవత్సరాలు దాటిపోయినై గదా!" అన్నది ఆశ్చర్యంగా.

"ఊ కాదు మరీ? ఈసాటికి అడుగులేస్తున్న బాబు....దోగాడుతున్న పాప, ఇంకా ఊపిరి పోసుకుంటున్న బుజ్జాయి ఉందురేమో?" కొంటెగా చూస్తూ నవ్వేడు.

కానీ వినయమణి ఆ చిలిపితనంలో పాలు పంచుకోలేదు! ఆమెకి ఈ నాల్గు సంవత్సరాలు తాము తీసుకున్న నిర్ణయాలు తమ వివాహం... తన భర్త సహకారం, ఆదర్శం—అన్నీ కళ్ళ ముందు ఓసారి గిర్రున తిరిగేయి!

"తనెంత అదృష్టవంతురాలు! తన అభిరుచులకి అనుగుణమైన వాడు ఉపేంద్ర! చూపుల నాడే తనకి ఈ 'కట్నం' అనే పదం గిట్టదన్నాడు. పెళ్ళి తరువాత ఎవరి కుటుంబాలకి వాళ్ళు ఆర్థిక సహాయం చేసుకుంటూ వుండవచ్చుననీ పుట్టింటి నుంచి సారెలంటూ ఏమీ తెచ్చుకోనవసరం లేదనీ ఇద్దరు కలిసి కాపురం పెట్టినప్పుడు ఇద్దరి జీతాల్లోంచి కావలసిన సామాగ్రి కొనవచ్చుననీ—ఎంత సౌమ్యంగా చెప్పాడు! తన నుంచీ అతను డబ్బు రూపంలో ఆశించనట్టే అతన్నుంచి తను నగలు నట్రా కోరరాదనీ నవ్వుతూ చెప్పాడు! ఇంతటి ఆదర్శవంతమైన పెళ్ళికి తను ఉప్పొంగిపోయి ఒప్పుకుంది!

'కానీ నాన్నకి అమ్మకి నచ్చలేదు. ఆయన కున్న క్వాలిఫికేషన్ ఇంటర్ మీడియట్! టైపు హయ్యర్, షార్టుహాండ్ హయ్యర్! టైపిస్టుగ పని చేస్తున్నారు. తనకన్నా తక్కువ చదువని అమ్మా నాన్నా ఇష్టపడక చిన్న చూపుచూసేరు. పిచ్చి వాళ్ళు!! అతని హృదయం డాక్టరేట్‌లని మించి పోయిందనీ, జీవితంలో కావల్సిన క్వాలిఫికేషన్

అదేననీ వాళ్ళర్థం చేసుకోలేరు!

'వాళ్ళే కాదు. ఆడపిల్లలకి డిగ్రీ కోర్సులు చెప్పించిన ఏ తల్లి తండ్రులైనా అంతే! ఏ పోస్టు గ్రాడ్యుయేటో వెయ్యి పదిహేను వందల జీతగాడో రావాలనుకుంటారు! అప్పులపాలై, వేలకి వేలు కట్నాలు పోసి ఇల్లు గుల్ల చేసుకుంటారు. ఇలాంటి వాళ్ళుండబట్టే ఆ వరుళ్ళు మూటలు అందుకుంటున్నారు.

'భర్తకన్నా చదువు తక్కువ అయితే అతను సహించటం లేదా? అలాంటప్పుడు భార్యకన్నా భర్త తక్కువ చదివితే ఏం? తరాలు మారినా జీర్ణించుకుపోయిన ఈ గుణాలు మారకపోవటం వల్లనే ఇన్నేసి బాధలు, కష్టాలు, సమస్యలు వస్తున్నాయి! తృప్తికి మించిన సుఖం మరోటి వుందా? పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోడం ఎంతటి వరం!! అందుకే తను ఈ పెళ్ళికి ఒప్పుకుని ఇంచు మించు దెబ్బలాడినంత పనిచేసి ఉపేంద్రని భర్తగా పొందింది.

'ఈ నాల్గు సంవత్సరాలు తామిద్దరు తమ కన్న వారికి, ఆర్థికంగా సహాయాలు చేస్తూ ఇంటికి కావల్సిన వన్నీ స్వయంగా కొనుక్కుని అప్పటి వరకు అదనపు బాధ్యత పెరగకుండా జాగ్రత్త పడ్డారు. కనుకనే ఇంకా ఇంట్లో ఉయ్యాల వెలియలేదు. కానీ తన తమ్ముడి కాలేజి చదువు పూర్తి ఐంది. ఉపేంద్ర, చెల్లికి పెళ్ళి చేయించేడు. తమ వల్ల ఆ రెండు కుటుంబాలు బాగుపడుతున్నాయి. తామూ హాయిగా వున్నారు! ఇంతకన్నా తనకి కావల్సిందేమిటీ? ఇప్పుడు గనుక ఆనాటి త్రివిక్రమ రావు, రవిచంద్ర కనబడితే-ఎంత బాగుండును? ప్చ! ప్చ! ఎందుకు కనబడతారు? నాలాంటి వాళ్ళకి కనబడరు! – ఎక్కడో ఏ తండ్రినో కొల్లగొట్టి.... లేదా లక్షాధికారికి అల్లుడై కాలరెత్తుకుంటూ వుంటాడు, రవి చంద్ర! ఇలాంటివాళ్ళు ఈ తరంలో దిష్టి పిడతలు! ఇదిగో నా ఉపేంద్రలాంటి వారు దివిటీలు!' అనుకుంటూ మురిపెంగా చూసింది భర్తని.

అప్పటికి రెండుసార్లు పలకరించి, పలకక్క పోయేసరికి "వినయగారూ–రేపటి ప్రోగ్రాములు ఊహించుకుంటూ ఇవాళ సంగతులు మర్చిపోకండి! వంట ప్రయత్నం చేయగలరా? లేక నన్నే చేయమంటారా?" అంటూ చెవి దగ్గర అరిచేడు.

చిన్నగా నవ్వి – లేచింది వినయమణి! ❋

లయన్ లేడి డా. ఎ. హైమవతీదేవి లయన్ ఆర్. నారాయణరావుకు మెమెంటో బహూకరిస్తున్నారు. కుడివైపున–లయన్ డా. ఎ. ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, ఎడమ వైపు-లయన్ లేడీ శేమస్వామి.

విశాఖపట్నంలోని మూడు లయన్ మహిళా సంఘాల ప్రథమ సంయుక్త సమావేశం ఇటీవల జరిగింది. లయన్ లేడీ డా॥ ఎ. హైమవతీ దేవి అధ్యక్షత వహించారు. 324 – C డిస్ట్రిక్ట్ లయన్స్ సంస్థ మహిళా సంఘాల చైర్మన్, లయన్ ఆర్. నారాయణరావు ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్నారు. లయన్ లేడీ శేమస్వామి ప్రార్థనానంతరం లయన్ లేడీ డా॥ హైమవతీదేవి ఆహూతులకు స్వాగతం పలుకుతూ నగరంలోని లయన్ లేడీస్ నిర్వహించిన కార్యక్రమాలను నివేదించారు. అనంతరం ముఖ్య అతిథి ఆర్. నారాయణరావు మాట్లాడుతూ సంఘంలోని దౌర్బల్యాలను పారద్రోలటంలోను, బీదసాదలకు, వ్యాధిగ్రస్తులకు, నిస్సహాయులకు సేవ చెయ్యటంలోను లయన్స్ సంస్థ మహిళలు గణనీయమైన పాత్ర నిరహించవలసి వున్నదని, ఇందు నిమిత్తం లయన్స్ మహిళలు ఆరోగ్య, విద్యా విషయాలలోను, తదితర సంఘ సేవలలోను పురుష సభ్యులతో కలిసిగాని, లేక తమకు తాముగా గాని తగిన పథకాలను చేపట్టవలసి వుందనీ అన్నారు. లయన్ లేడీ ఇందిరా నారాయణరావు "విశాఖ లయన్ లేడీస్ క్లబ్" ఒక ఉచిత వైద్యశాలను, రెండు హోమియో వైద్యశాలలను నిర్వహిస్తూందని, పేదలకు అన్నదానం, వస్త్రదానం చేస్తూ వుందని అన్నారు. అంతేగాక యీ సంవత్సరం మురికివాడల మెరుగుదలకు, బాలబాలికల ఆరోగ్య పరిస్థితి గురించి పరిశీలనకు, వారికి పోషకాహారం లభ్యమయ్యేందుకు తగిన కార్యక్రమాలను చేపడుతూందని కూడా అన్నారు. డా॥ ఎ. ఆర్. సుబ్రమణ్యం లయన్ లేడీస్ క్లబ్ ఒక సేవాసంస్థ అనీ, సంఘానికి మరింత సేవ చెయ్యటానికి నిర్వాహకులు ద్విగుణీకృతంగా కృషి చెయ్యాలనీ, జిల్లా అధికారులు సుముఖంగా వుంటే వారి సహకారాన్ని కూడా వినియోగించుకొని సేవా కార్యక్రమాలను కొనసాగించాలని అన్నారు. లయన్ కాశిం ఎస్. మెహదీ స్త్రీ సభ్యులు నిర్వహించే కార్యక్రమాలలో పురుష సభ్యుల సహకారం ఎల్లప్పుడూ ఉంటుందని అన్నారు. లయన్ లేడీ రంజిత్ బింద్రా వందనసమర్పణతో సమావేశం ముగిసింది.

❋

30వ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ సందర్భంగా విశాఖ ఆంధ్రా యూనివర్శిటీ అసెంబ్లీ హాలులో నగరంలోని సేవా సంస్థల సమన్వయ సమితి ఏర్పాటు చేసిన సంయుక్త సమావేశంలో యీ సంస్థల మహిళా సంఘాలన్నీ పాల్గొన్నాయి. పాస్ట్ రోటరీ గవర్నరు శ్రీ కె. ఎస్. దత్ జాతీయ పతాకను ఆవిష్కరించారు. విశాఖ లయన్ లేడీస్ క్లబ్ సభ్యురాండ్రు తమ గ్రూపు తరఫున జాతీయ గీతాన్ని ఆలాపించారు. ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న 'పాలిటిక్స్ అండ్ పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్' విభాగ ప్రధానాధ్యాపకులు ప్రొ. ఆర్. వి. ఆర్. చంద్రశేఖరరావు 'స్వాతంత్ర్యానికి మూల్యం నిరంతర జాగరూకతే!'–అనే అంశం మీద ప్రసంగించారు.

❋

విశాఖ పోర్టు (హార్బరు) క్వార్టర్సు కంచరపాలెం శ్రీ శారదా మహిళా సమాజం స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ సందర్భంగా ప్రయాగ సీత గాత్ర సంగీత కచేరీ, వ్యాస రచన పోటీలు ఏర్పాటు చేశారు. స్వాతంత్ర్య దినం నాడు ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న పోర్టు ట్రస్టు ఛెయిర్మన్ సతీమణి శ్రీమతి సీతా బి. కె. రావు పతాకావిష్కరణ చేయగా సమాజ సభ్యురాండ్రు జాతీయ గీతాలు పాడారు. పిల్లలు కన్నులవిందుగా 'కోలాటం' (డాన్సు) చేశారు. కార్యదర్శి శ్రీమతి కళా రామకృష్ణ పిల్లలకు మిఠాయి, స్త్రీ సభ్యురాండ్రకు పండ్లూ–తాంబూలాలు పంచిపెట్టారు. —విలేకరి